

Lithuanian translation of:
Bowel cancer screening: the facts.

Žarnyno vėžio profilaktinis tikrinimas: faktai

Apie ką rašoma šiame informaciniame lapelyje?

Šiame informaciniame lapelyje yra pateikti Šiaurės Airijos žarnyno vėžio profilaktinio tikrinimo programos privalumai bei rizikos, ir kodėl gavus pakvietimą joje svarbu dalyvauti.

Kodėl reikia tikrintis dėl žarnyno vėžio?

- Jeigu žarnyno vėžys aptinkamas labai ankstyvoje stadijoje, tuomet gydymas gali būti 90 % sėkmingas.
- Tai reiškia, kad Šiaurės Airijoje kasmet būtų išvengta maždaug 60 mirtinų atvejų.
- Tikrinant taip pat galima aptikti polipus. Polipai – tai ląstelių grupės, kurios nėra vėžinės, bet gali tapti vėžinėmis. Anksti aptikus polipus, juos galima lengvai pašalinti, kol tai nenutiko.

Kaip dažnai sergama žarnyno vėžiu?

- Maždaug 1 iš 20 žmonių per savo gyvenimą gali susirgti žarnyno vėžiu.
- Žarnyno vėžys yra antra vėžio rūšis, kuria dažniausiai susergera Šiaurės Airijos vyrai ir moterys.
- Žarnyno vėžiu dažniau serga pagyvenę žmonės, ypač vyrai.

Kaip vadinamas šis profilaktinio tikrinimo tyrimas?

Šis tyrimas vadinamas slapto kraujo išmatose tyrimu arba, sutrumpintai, FOBt [*angl.* Faecal Occult Blood test – FOBt]. „Slaptas“ reiškia „nematomas“.

Ką siekiama nustatyti tikrinimo tyrimu?

Atliekant tyrimą, ieškoma mažo kraujo kiekio išmatose. Tai ankstyvas įspėjamasis požymis, kad kažkas yra negerai. Jeigu tyrimo metu nustatomas šioks toks kraujavimas, tai dar nereiškia, kad jūs sergate žarnyno vėžiu. Tai tik reiškia, kad jus reikia papildomai ištirti ir nustatyti priežastį.

Kam yra skirtas šis tikrinimas?

Šiaurės Airijoje tikrinimas yra skirtas 60–69 metų vyrams ir moterims. Visi šios amžiaus grupės žmonės, kurie yra užsiregistravę pas bendrosios praktikos gydytojus, turės galimybę būti tikrinami kas du metus.

Kaip atliekamas šis tikrinimas?

Visi 60–69 amžiaus žmonės, užsiregistravę pas bendrosios praktikos gydytojus, gaus tyrimo rinkinį paštu. Rinkiniai bus išsiųsti per dvejus metus, skaičiuojant nuo šios programos pradžios, ir vėliau siunčiami kas dvejus metus. Toks rinkinys – tai pirmasis tikrinimo proceso, kuris gali apimti papildomus tyrimus ir vieną ar daugiau vizitų į ligoninę, žingsnis.

Kaip man atlikti tyrimą?

- Tyrimas daromas asmeniškai savo namuose. Jums reikia padėti mažą išmatų mėginį ant specialios kortelės. Išsamesnių instrukcijų lapelis pateikiamas kartu su tyrimo rinkiniu.
- Jeigu kiltų kokių nors klausimų, kaip naudoti tyrimo rinkinį, galite skambinti nemokamos pagalbos linijos telefonu 0800 015 2514.

Kada gausiu savo tyrimo rezultatus?

- Savo tyrimo rezultatus turėtumėte gauti per dvi savaites, skaičiuojant nuo tyrimo išsiuntimo datos.
- Jeigu negautumėte laiško per dvi savaites, skambinkite pagalbos linijos telefonu.

Kiek patikimas yra šis tyrimas?

- Profilaktinis tyrimas negali parodyti, ar jūs sergate žarnyno vėžiu. Jis tik padeda suskirstyti žmones į dvi grupes – tuos, kuriems daugiau nereikia jokių tyrimų, ir tuos, kuriems reikėtų atlikti papildomus tyrimus.
- Nė vienas tyrimas nėra 100 % patikimas, todėl, jeigu turite pirmiau išvardintų simptomų, turėtumėte susisiekti su savo bendrosios praktikos gydytoju netgi tuo atveju, jeigu paskutinis tyrimas buvo aiškus.

Kas bus toliau?

- Jeigu jūsų tyrimo rezultatas yra neigiamas (kraujo nerasta), jums nereikia nieko daryti. Tas pats tyrimas bus kartojamas kas du metus, kol sulauksite 69 metų.
- Jeigu jūsų tyrimo rezultatai yra teigiami (kraujo rasta), būsite iškviesti pas tyrimų specialistą [angl. specialist screening practitioner SSP) pasikalbėti dėl papildomų tyrimų. Maždaug 10 iš 500 patikrintų žmonių bus iškviesti pas SSP. Net ir tuomet 9 iš 10 iškviestų žmonių nesirgs vėžiu.
- Jeigu jūsų tyrimas yra neaiškus, jūsų gali būti paprašyta pakartoti panašų tyrimą vien tam, kad būtų dukart patikrinta, ar nėra kraujo.

Kas bus, jeigu jūsų tyrimo rezultatai yra teigiami?

- Teigiami tyrimo rezultatai reiškia, kad jūsų išmatose rasta kraujo. Tuomet jūs būsite iškviesti įvertinimui pas SSP, kuris paaiškins, kokius papildomus tyrimus galima atlikti. Dažniausiai naudojamas tyrimas yra vadinamas kolonoskopija.

Kas yra kolonoskopija?

- Kolonoskopijos tyrimui naudojama labai maža vaizdo kamera, pritvirtinta ant plono vamzdelio galo, kuri leidžia gydytojui arba medicinos seseriai patikrinti, ar

jūsų žarnyne nėra polipų arba vėžio požymių.

- Kartais paimamas mažas žarnyno mėginys, kuris ištiriamas po mikroskopu, ar nėra vėžinių ląstelių.
- Kaip ir daugelio medicininių procedūrų atveju, išlieka komplikacijų galimybė. Maždaug 1 iš 150 atvejų gali prasidėti kraujavimas, o 1 iš 1 000 atvejų procedūros metu gali būti pradurtas žarnynas. Jeigu taip atsitinka, žaizdai užsiūti beveik visuomet prireikia operacijos. Itin retais atvejais (1 iš 10 000 atvejų), kolonoskopijos tyrimas gali baigtis mirtimi.
- Jeigu jums būtų pasiūlyta atlikti kolonoskopijos tyrimą, bet kokius susirūpinimus galėsite aptarti su SSP.

Kas bus, jeigu kolonoskopijos tyrimas parodys, kad man reikia papildomo gydymo?

Jeigu jums reikės papildomo gydymo, būsite nusiųsti pas bet kurį kitą jums tinkamą specialistą. Pavyzdžiui, jeigu kolonoskopijos tyrimo metu jums būtų pašalinti polipai, po vienerių ar trejų metų galite būti vėl iškviesti pakartotinam kolonoskopijos atlikimui.

Kokius simptomus reikėtų stebėti?

Žarnyno vėžys gali išsivystyti bet kuriuo metu tarp profilaktinio tikrinimo tyrimų. Neignoruokite šių simptomų:

- Netikėtas, beskausmis kraujavimas iš išeinamosios angos, arba kraujas išmatose. Pastebėję išmatose kraujo, turėtumėte nedelsdami kreiptis į savo bendrosios praktikos gydytoją. Pastebėjus šiek tiek ryškiai raudono kraujo tik ant tualetinio popieriaus tikriausiai nėra svarbu. Bet jeigu tai tęsis dvi ar tris savaites, apsilankykite pas savo bendrosios praktikos gydytoją.
- Įprasto tuštinimosi pakitimas. Gali atsirasti viduriavimas arba galite tuštintis gličia medžiaga, vadinama gleivėmis. Kartais gali pasireikšti vidurių užkietėjimas. Atkreipkite dėmesį į vidurių užkietėjimą, besikaitaliojantį su viduriavimu. Jeigu patirtumėte šiuos simptomus ilgiau nei šešias savaites, turėtumėte apsilankyti pas savo bendrosios praktikos gydytoją. Jeigu patiriate šiuos simptomus kartu su kitais šiame sąraše pateiktais simptomais, apsilankykite pas savo bendrosios praktikos gydytoją kaip įmanoma greičiau.
- Skausmas arba deginimas pilve (pilve/skrandyje).
- Netikėtas svorio sumažėjimas.
- Netikėta anemija (mažakraujystė). Dėl to galite pasijusti nepaprastai pavargę. Paprastai tai nustatoma kraujo tyrimu, kurį atlieka jūsų bendrosios praktikos gydytojas.
- Visus šiuos simptomus gali sukelti ir kitos ligos. Pavyzdžiui, kraujavimą dažnai sukelia hemorojus.

Kaip man užtikrinti, kad man ateityje būtų atsiųstas tyrimo rinkinys?

- Profilaktinio tikrinimo tyrimo rinkinys bus išsiųstas adresu, kurį esate nurodę savo bendrosios praktikos gydytojui. Jeigu persikraustote gyventi kitur, privalote kaip įmanoma greičiau apie tai pranešti savo bendrosios praktikos gydytojui, kad adresų sąrašas būtų nuolat atnaujinamas. Kitaip galite praleisti galimybę dalyvauti profilaktinio tikrinimo programoje.

Kas bus su mano mėginiu po to, kai jis bus ištirtas?

- Ištirtas mėginys bus sunaikintas. Rezultatai bus įvesti į kompiuterį ir po dviejų metų jums bus išsiųstas kitas tyrimo rinkinys.

Informacija apie duomenų apsaugą

- Jūsų rezultatų kopija bus išsiųsta jūsų bendrosios praktikos gydytojui.
- Žarnyno vėžio profilaktinio tikrinimo programos biurui reikia išsaugoti visų žmonių, kurie buvo patikrinti, duomenis ir jų tyrimų rezultatus.
- Šią programą vykdančys darbuotojai gali matyti ir peržiūrėti jūsų duomenis.
- Ši informacija bus naudojama tam, kad būtų įsitikinta, jog ši programa veikia taip, kaip turėtų – pagal aukščiausius standartus.
- Ši informacija taip pat parodo, kiek vėžio atvejų yra nustatyta, ir užtikrina, kad vėliau žmonėms būtų taikomas tinkamas gydymas.
- Jeigu jums reikia papildomos informacijos apie tai, kaip jūsų duomenys yra saugomi ir naudojami, turėtumėte skambinti nemokamu pagalbos linijos telefonu 0800 015 2514.

Published by the **Public Health Agency**, Ormeau Avenue Unit, 18 Ormeau Avenue, Belfast BT2 8HS. Tel: 028 9031 1611. Textphone/Text Relay: 18001 028 9031 1611.